

Եւամէլէրիմիւ ապօնէ
օլանկարա մէճճանէն մէ-
րիլէճէք սիր :

Երանաթիւն սրբասր Իւլ
տէ ֆա Իւլին 2 զրշ . Իբրին
ճի տէ ֆա Իւլին 1 զրշ .
ճի ղիւստէ նէշ օլու
նաճաղարա բազաղորդ
օլուճաճաղ արր : Բէշ-
թաղ ղէ սաղորթ Պալլի
Խուրդ օլ արարուստաւ ,
Դափէլէ խաղիւ Իւլի օլ-
թընտա Ն . Չ1 Օրաղիբին
Խաղրիւսնիստէ 0 . Իօ-
ճապրիւսնիստէլին Կէճն-
սէրիլէ ճէ.ք տիր :

124

Արեւելեան պու. պիւլիւ.ք մէտու
լէւ, պապը լարը ստանալով վէ գիւ
ւեթ թէյէ պպիւսաթը իշին, քի
գըը զաւթ ինտէ, Քոմսիւ լաշաւ
պիւթ մէնջաւաթ կէ թիւթիկընը,
լըլար տալի, ուճ տէրէճէ պիւր
արըլաւանու. խոշտաւ իթ մէք
օլաուգ լարը թաղ տիրաճէ, Մը-
մալիւնէլինին խթիգ պալինի
էյի կիպի թէհլըրէէ տիւշար
իշ օլուպ, կէրէճէք գիւրրիւնէթ-
էլիլէճէք եիւրբըր միւրաս պը-
մըյ լարար ր: Պահլիւնէ վէ պէշ-

բիւն թէտարիքեալ ճարտարներ
իւն օրան մեծարիքներ իւրերեւե
սեպեմէնիւ քի, պունար հիւ պիր
ճիւնթիւն հազար օլմայրայ, անհազ
Խըտարիւն Չաթը հազարեթի Ծահա
նէյէ գարչը խուսումեթ տուղըւա
ընը իզհար իտերեր :

Պահարմըղ խիթամ վերերէր
չունու տերիւ քի, 22 շապան 1286
Ֆերմանը ահաբեմընա Մըրը վա
րտաթը իւրերեւե Պապը—Սըին
թէթիւն իթմէքիւն հազար օլ
տուղընտան, պու վարիտաթըն լա
յըղը վէճ իւն իտարէ օլունապը
նա նեղարեթ իթմէք իւն հիւրիւ
մէթի սեղեկեւէ վաղիֆէ դոյմու
տուր : Պու վաղիֆէ իճրա օլունա
տըղը թաղարտէ, մեմալիքի Ծա
հանիւն պիր գըմը օլուն Մըրը
պօրճարը Պապը—Սըին իւրերեւե ա
ղըր պատաճաղ վէ իւրտուէ քէն
տիսինէ չիմիքի բօլթիգաճա կիւն
իւրեր գատար մալիէճէ միւլըն
լաթ չըգարաճաղ տըր :

Ինչպէս քի ինչպէս :

Կէլն բաղար իրթիսի կիւնիւ Ս
վրթիւն սեփիր թարաֆընտան
վերիւն պիր միւնթալըմ պալտա,
Սատրաղամ վէ վիւքէլա հաղարթը
վէ սալըր զեվաթը միւթեպէրէ հա
ղըր պուլունուլըր տըր :

— Պէթիւր-Տէրէ իւն Պէթիւր
պէյնիւնէ եալըր լաճաղ Խօլուն ին
չաթնա եաղընտա պալունաճաղ
մըլ : Պու իմթիւնաղը ալան պիր
թաղըմ սահիւ պէրմաեւէր, պու
եաղըն զարթընտա մէղթիւր թարի
գի պիթիւր թէպիւմ իտէճէքէր
իմիւ :

Մէղթիւր թարիւրն էնի օն մէթ
րօ վէ իւր թարաֆընտա տալիս Կէր
մէթրօ փիտաէ Խօլուն վէ իւր թա
րաֆտա իւրիւր սըրա աղաճըր տի
քիւնէճէքմըլ : Չինճիւրի դոյու
տան էթեթէ կէլն արապա վէ եիւր
պարիթընտան պիրեր վէրիւ ալ
նաճաղմըլ :

Պիր գալ թարաֆտան պիր երե
տէ իւն պալաթըրաղ չալիւդ
սուրէթտէ պիթմէսինէ զալիթ օ
լունաճաղմըլ :

Պիր վաղըրտան պէրու իթման
պօլտա քէք չօք շէյ եարը լաճաղ,
չօք քի Վթօլմայ, տէմիւ արապա
Խօլուն, պարիւր արապալարըն չօ
զալմաթը վէ ֆիթըրըն պիր գա
լարտա օլմաթ, Խօլուն տըր լըպ օմ
նիւրիւս իւլմէսի, չըմնտըրիւր եա
բըրմաթը, իսթանպօլա կաղ զօնաթը,
Նէտի—Պուլէտէն Լըյիպէ գատար
գաղաթար երգարըրըպ, պուլը
վար եալըրմաթը վէ աղաճըր տի
քիւնէսի, սա իսթաթըր, վէ սալի
րէ վէ սալիւրէ տահա պիր չօք թէ
սալմըրըր, պունար պիր եօլպաշ
լանըպ իճրա օլունաթաղ մէյտանա
կիւնտէ, տօղընտա իսթանպօլուն
հէյէթի թէպաթի օլունաճաղ, վէ
պիր Լըթըրա շէթի եաղըրըրը
գէսպ իտէճէք էմմա, մատան պիր
ան էվիլէ իճրա օլունաթարտա տըր :

— Իսկիւնտերիւն Բում բաթրի
յիւն ինթիլապընտա տալիւր, Պի
ղանթիտէ շու աթիտէր թէլէկ
րաֆ օլունաթը տուր :

Իսկիւնտերիւն 19 փետրւար
Պապը ալիւն էթի մուճիպին
ճէ, բաթրիւրիւք մէմուրիէթիւն

նապ օլունաճաղ զաթըն ինթի
լապ օլունաթարտա Մըրը հիւրիւ
մէթի թարաֆընտան էմի օլունաթ
տուր : Ինթիլապըր շէթի էմմա
թի գօնաղընտա իճրա օլունաթա
վէ Խըթիւ հաղըրթըրիւն մէմուր
լարը պաշա գանթիտա գալար
վէրիւմէսինէ միւնաթաթ իթմէկէ
րէք, ալիքեար սուրէթտէ Կիւս
րիսիպտու թասահուպ իթմէքտէ
տիւրէր : Բիսիպտուրըն բրօկրաթը
մուճիպինէ, Բումար սապաշա
եւն գիւրիւտէ թօլանըրըր վէ
Տէրքօն փիսիպտու գալար գա
ղանաթը, պիւլիւք էքթիւրիւթիւ
մուլաֆիթաղ բէթ պուլաճաղ կիւր
իէթիւմէքտէ տըր :

Քէլա 21 փետր :

Հիւրիւմէթիւն միւնաթիւն
վէ քիւնթիւրէն գալար վէրիւրի
չվիւրմէք իւն օլան թէհաթիւրէ
րաղմէն, Տէրքօն փիսիպտու տիւն
քի բաղար կիւնիւ եալընըպ Խիւն
տէրիւնէ 2000 գալար գաղան
մըլ : Պիւնտէն Կիւսա հիւ պիր
գալար վէրիւմէք : Պահիւրէտէ վէ
քէթիւրէտէ, հէման պիւթիւն ճէօ
մաթիւն քէյի իւն ինթիլապ օլուն
նաճաղ տըր : Ասիւ պիր քէմալ
տըր, պու կիւն ինթիլապըր պի
թէր :

— Ինթիլապըր նաղարէն սա
լը ալաթըր Պէթիւրտա Հում
մէակա չալարըրըրտան հալը
Սուրիսա Պաղանճէն գերապա
ճալըն պիւրտէրի օլուն Հասուն
եան խաթիւթըրիւն պուլունան
Միւրիւ աղա Պաղանճէն, թա
նըրմաթը պիր աթալ շէյ իւն կէթ
սինտէ վուլուն տուր, փաղաթ շէյ
կիւրիւք քիւրքիւն գալընըր օն
պէպի իւն վիճաթիւն իւլմէմիւլ օլ
տուղընտան, պիր սաղաթըր վու
ղու պուլմաթը իտէտէ, Պաղան
ճէն թապիւր գօրգուստան շիւ
տի իտաթա հալտէ տըր :

Պաղթի իւն Մասիս Խաթան
Խաթան քիթալըր թէրէմէ իթ
տիկիւնտէ, օլ վաղթըն Մէմուր
(չիմաթի տէյիւ) եալան տըր,
տիւլմէ տըր, մատալ տըր, Բօմա
նըն խաթիւթըրիւն ֆէսաթը տըր վէ
սալըրէ տիւրէք օլունաթարտա
նաթիւթ իտէր իտի : Լաթիւ պիւ
մէյիւ քի, շու Պաղանճէն իս
թապաթա վարըրմաթը հիւրայէ
պիւնտէ, եալանտըր, տիւլմէ տըր,
ճիւլթիւթըրիւն իւն տէյիւ տըր տիւն
ճէք մի :

Ինչպէս քի ինչպէս :

Պիր իւր կիւնտէն պէրու պաղ
եալանճըրըրն ալաթէ եալանտըր
սեպեմէնտէն, Խաթանպօլտա ճիւն
վէ մէղճէպ սեպեմէնտէթիւն իտու
կին պիւլմէյն պաղը տալար թա
րաֆընտան Նէհաթիւրիւն թաղիւք
օլունաթը մէմուրիւ օլուն
տուր :

Հէր քէսէ պիր քէրրի զալիւրիւն
քէնտի քէնտույէ շու սիւլալի իթմէ
սին թէքիւթ իտէրիւ :

Մէսէլա « պէն էկէր Նահաթի
տօղալըրմա, վէ Նահաթիւրէտէ
պէթիւրիւկ շու չիմաթի թաղիւք
պէնիւմ իւրերմէ իճրա օլունա իտի,
պունու իճրա իտէրիւ հաղըրտա
նէ տիւնէքտիւն » :

Պունու իսթէր Միւլիւման օլ

տուն իսթէր Լըթիւնի իսթէր Բում,
հէր քէս պիր քէրրի քէնտիւնտիւ
իթմէ, ճէվալըր քէք գօլայ վէրէ
ճէկիւն տալա չիւրիւ ճալիւ տէյիւ
տըր :

Լաթիւն պաղը թալ իւրերիւ ա
տալար նէ պու սիւլալի իտէր վէ նէ
տէ թաղիւք քէնտէն վաղ կէթիւ
օնաթա հիւրիւմէթի սէյիւնէ թա
րաֆընտան ճէպ գանթիւնտիւ
մուճիպինէ պու սիւլալ օլունաճաղ
նա չիւրիւ ճալիւ տէյիւ տըր, վէ
իւլմէ պունուն իսթալիւրա Պապը—
Չալթիւյէտէ 30—40 քիւնիւն պու
իւլտէն մահալա օլուն օլունաթարտըր :

Հէր քէստէ պիր իթիւրա վաթ
տըր, շէթիւք իւրիւն Նէհաթիւր
իտալարտալարըն միւնթըրէտ պիր
չօնու գանթ գաթաթար իմիւ, վէ
պունա Նէհաթի մէղճէպիւն ա
գալիւնտէն իմիւ :

Պէթիւ պիր եալանէն ճիւլթիւ
թէր թարաֆընտան իճաթ օլուն օլ
տուղընտա պիւլմէ հիւ չիւրիւ Խօ
տուր : Նաթըր քի ճիւլթիւթէր մարի
ֆէթի իւն մատն չիւրէթի իմիւ
պէյնէլ գալա ահալի քիւրիւ տէ
նիւրէք քիւրիւ ու հաղարթի մա
նաթնա գալանըրըր, կիւնա քի
պու չիւրէթէ տա իսլ օլունաթ տիւն
սիւ, ինտաթալ վէ զալիւթ ֆէնա ա
տալար տըրտըր : Հալ պու քի հա
ղըրթի հալ քիւնտիւն պունուն
մուլալըրընտա օլունաթ պիւլթըն
իսթաթըր իւն ալիւրաթ օլունաթարտըր :

Լիւր Նէհաթիւրէտէ պէթիւ պիր
իթիւրա իտ սըրըր օլա, չիմալիւ
գատար Լըթըրա ֆէյթիւթըր
թարաֆընտան ճիւլթիւ քիւրիւ թիւթա
լիւ ճէր օլունաթարտըր միւրիւ :

Լիւր Նէհաթիւրէտէ պէթիւ պիր
սըրըր օլա, շունա Նէհաթիւրէտէ
Խիւթիւրաթըր վէ Միւլիւմանը
զա տէնտէք մարիւթի իւն ալիւ
քիւր օլմալ մը իտի :

Լիւր Նէհաթիւրէտէ պու ճան
վէրէ հալ մէլմուտ պունունա ի
տի, չիմալիւ գատար պիւթիւն տիւն
եաթա բօլա վէ զալթիւն իսթիւն
թաղարըր իւն պու ճանվէր քիւր ալիւ
քիւր օլուն, իւլմաթը իւն վէ սա
հիւ ճիւնտէթիւր պէնտէ գաթիւ օլ
մալթիւ մի իտի :

Իմաթ պու սահիւրիւք մէյ
տանտա օլունաթա պէթիւ պիր պա
թըլ իթիւրա զարըրաթ ին
սանթիւթէ եաղըրմալ մուլմէթտէ
պունունաթ հէմ պիւթիւն ալմիւն
ալալըր վէ հէմտէ հիւ պիր հիւրիւ
մէթ թարաֆընտան ալիւ օլունաթարտըր :

Չալթիւ նէ իմիւ Թօղաթը
վուլաթըր, անթաթ սեթիւթիւ
պիւթիւթիւ :

Թօղաթըրտա Խաթան պիրի չօ
նուլունա պէրապէր ալարաթ թուր
չունա տիւր քիւնտէն իտիւթ թուր
չունալար իսթէր :

Չօնու պիր արա թուրչունա
տիւր քիւնտէ իւրիւնէ կիւրիւ կէթ
մէքտէ իւրէն, պապաթը չօնուլուն
արա, թուրչունա լաթիւթէ իւն օլ
արա օլունա իւլմէթտէ պունուն
Նէհաթի ալար կիւնտէ քիւր իւրէք
պապաթըր ալաթըր : օտա գօ
չուլ Նէհաթի թէքիւթէմէք վէ
չօնուլունա վէր տիւնէ պալար,
կիւրիւթիւ պէթիւր, չօնու տիւր
քիւնտէն տըլար չըգար, վէ Նէ
հաթի մէղթիւր Խաթան զալթիւյէ
վէրիւ Պապը Չալթիւյէն կիւնտէ

վէր վէ Խաթան մահալա օլուն :

Խիւթ պու պապաթ արաթըր
մալիւմաթ պու տուր, քիւր պիւր
Ունգարան վուլաթըր տալիս գան
ղը եալանճըրն տիւլմէսի տըր :

ԹԻՒՆԻՍԻԱ

Լօնտա 19 փետր :

Շէրիաթա իսթաթ հաղըրն
տա պիր գանուն լալիւր թաղ
տիւ օլունաթ տուր :

Մ. Պապիւ վէ Մ. Տիւրպիւ
իւն տըրիւր :

Կիւ—Խօր 19 փետր :

Միսիւրի էկալթիւն գօնթ
մէթիւնտէ վէրիւ պունունաթ
րալաթըրտա տալիւր օլուն գանուն
լալիւրաթըր Մէնաթ մէթիւ օլուն
յուլ գապալ իթմիւ տըր :

Յիւրտան 21 փետր :

Իսթաթ գալար տիւն քի կիւն
Նաթիւլ վաթըր օլունաթ տուր :

Վալան 22 փետր :

Վալէթ գաթը պիր բուլալ հա
վա օլունաթտան Նէմէյ վաթըր
Պալաթա պուրնա թապիւր օլունա
մահալի գըլըրտա գաթալ օ
թունաթ տուր :

Մատրիա 21 փետր :

Վիւրէլա իսթաթ պիր թէպէտիւ
լաթ վուլաթ միւնթըրէտ օլունաթ
նա տալիւր թէվաթըր չունա պուլ
մուլ տուր :

ԵՂԵՆԻ

Վէհ. Կաթուղիտէն երկու
նաթիւ կիւն է Ս. Պատրիարքիւն,
մէկը չիւրհաւորութիւն Կորին Ս.
մէն. Սրբազնութեան պատրիարքա
կան ընտրութեանը և երկրորդը Ն
րալիւնտանական ժողովիւր զալաթ
վէրիւն տեղեկալիւ պառաթիւն
մը ուղղալ աւ Երեմիաթիւն :

Ս.յ գրութեանց վրայ շէնք ու
զեր խօսիլ միւնէ ուր Ս. Պատրիար
քի կօշմէն օրինակները հրատարա
կութեան չը տրուին, մանաւանդ
թէ մէկ զարմանա ի կը թուի օմանց
այն առաքիւթիւր թէ՛ Մայր Ա.
թաղ Վէհ. Կաթուղիտէն Սոյ
և Ալթամարայ կաթուղիտէն
թեանց խաղիւրները փոխանակ ըստ
աղաթիւն Հայաստանայ եկեղեց
ւոյ իրաւանց լուծել ուղղալ ըստ
Մայր Աթոռոյ իրաւանց լուծելու
զաժըրլայ, այն Մայր աթոռը որ
թեպէտ պատմական ճշմարտու
թեանը աւեր աթոռ է, բայց պա
լաթիւնտան ճշմարտութեանը իր
բոլոր վալիւրները պաշարալ աւեր
մը լըլըր վիճակէն դրուած և
անոր այս ցաւալի վիճակն արդի
Վէհ. Կաթուղիտէն լուծութեանը
և դույն գոհութեանը ընդուն
ուած է :

Բաւալան չէ մէկուն մայր անու
նը կրելով ճշմարտ մայր սեպուիւ
րանի որ մայրական պարտաթու
թիւնը կատարելու անհոգ է :

Վէհ. Կաթուղիտէն և Ս. Քա
հանայալիւր Կաթուղիտէն, ին
չուն համար Մայր աթոռիւր իւր
ալունը յաճախ կը կրկնեն և որ
պէտք է կրկնեն, բայց ամենայն
Հայոց Հայաստանայ եկեղեցիւն
իրաւունքը ըստ չիւ յիւր :

Որ աղաթիւն սինթիս խորհըր
գովը զրկելիւր Չալաթիւն սրալա
նը Պօլիս և որ աղաթիւն սինթիս

խորհրդով և ևս կոչեցին զայն, չէի՞ր դիտեր թէ՛ քու պղտիկ մնալը ալ փառաւորութիւնը ալ ազգին կը պատուէր :

Ձեռք յետ կամ չե՞ս կարողար լըրադրաց մէջ՝ Հայաստանի հայաստանայց եկեղեցւոյն և եկեղեցականաց վիճակը . քու դաւանելով հոս ամէն օր մաշկընդին ինչ կրնէ և ինչ կը խորհի ըսելով Ձեր վեհափառութեան վրայ կը խորհին, և թէ ոչ հոգացողական բաւականից շատ երկարի կը վախճանք որ վերջը մեր անկողնին Ձեր ձայնը բերուող զիական սուրբ յատկութիւնը կորսնցնեն, որմէ հետեւելիք մնասը ո՛չ Ձեր անձին՝ այլ ազգին և եկեղեցւոյն մնան է . դուք անձ մը ունիք որ ամեն տեղ յարգանաց արժանի է, և կրնայ ըլլալ, բայց ազգին և եկեղեցւոյն անձնաւորութիւնը ամեն տեղ և ամեն ատեն յարգանաց արժանի չի կրնար ըլլալ եթէ՛ եկեղեցին զազգը և ազգը՝ եկեղեցին չը հոգայ, որու իբր մայր հողաբու պարտաւորութիւնը չի բազմած՝ Բէ՛ր անունն է :

— Սալը կիւնիւ Տիրան պէյ վէ՛ Բեօնգլատ հազարաթիւ վէ տնօրթ վարդապետէր քէնտի թէչքքիւր լէրիի պէտան իթմէր իչին Ձաթը Սատարեթքէնահիլէրի հուզուրունա չըգաղըլարնտա, Ալի բաշա « հիւրիւնթի Մենյիէ տայիմա մէղհէպ սերպէսթիւն իթմէր հէր չէյսէն միւրաճճահ թուրթուրու կիպի, պու մէսէյտէ տալի տայիմա մէղհէպ սերպէսթիւն մէսպէսիւնտէն այրըլմայաճաղ տըր » տէմիլ տիր :

— Պունտան աղտէմ Գեր . Բարսեղ Տեղապահ իլէ Լնֆիլէճիեան վարդապետին Բամայա կիթալիկ մալիւմ տիր :

Պու տէֆա արնան սոն խապէր լէրէ նէյարէն, Լնֆիլէճիեան վարդապետ Բամայա վարըլ օրուզունտա պատարագ իթմէրտէն Լնֆիլէճիեան խոտէրէր . ֆաղաթ Լնֆիլէճիեան վարդապետ պունու իլ երկրիէ դոյմալըլ Բամայա Անտոնեան վանդըլտա պատարագ խոտէր :

Լնֆիլէճիեան վարդապետին պու հալի տուլուլուրտա, թապիւս թի իլէ ճիւմանի ճէղա վէրիլմէսի հիւրմ օլունուր . ֆաղաթ Լնֆիլէճիեանը Բամայա պուլմալ միւմթիւն սիլ օլունունտան, Հաճման պուրանա Հասունըն Տեղապահնա թէչլիլաֆ չէրիլէրէր եկէր, իսթան պուլտա պուլունուր իսէ, տէր հալ Հաճմանա կէսնտէրիլմէսի էմր օլունուր :

Պեր մէսէլ վար տըր, չէօյլէ քի Վիպալընա պիլթալուր եկէր դէօյլիւ վէրիլտէ, քէչիլ տալը արալըր եկէր սարան իւրիւրտէ » տէրէր, իսթան պիլտէ, « բանագրեալ վարդապէտէր Հաճմանա Եօլլանըր, եկէր Պապը—Ալի վէրիլտէ » տէրիլ (՝) :

— Շարաթ օր Տեառնդաւալի տունըն ըլլալուն, շարաթ օրուն թերթերիս վաղը պիտի հրատարակուի :

ԱՀԱՐՈՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ձօլար պիլտէն կիտէն Ահարոն վարդապետ նէ՛ թարափտա տըր տէյու սիւալ իթմէրտէ տիրէր . իսթան պու պապտէ ալաղըլմըլ

մալիւմթը մուլթասարէն պէյան խոտէրիլ :

Հասունեան եէնի տեղապահընն մէշուր կոնդալը Ս. Յոհան Ոսկեբերան քիլիսէսի տուլարընտան իլք տէֆա աշաղա ալան, մէրդում Ահարոն վարդապետ իմիլ :

Միւնիլիւ պատարագ կիւնիւ Հասունեան տեղապահընն պատարագ ծանուցումու քէհատըրը քէչա Ս. Յոհան Ոսկեբերան քիլիսէսի տուլարընտան աշաղա ալան մէրդում Ահարոն վարդապետ օլունուր :

Ահարոն վարդապետ « վարդապետ սէնին նէնէ լաղըմ քի, պու քէհատարը երթայօրուն » տէտիլքիլիտէ, « առամ սիլտէ, պէօյլէ քէհատարըն դըթըլը մը վար, պէնիմ պայաթընը գօբարմամիւնտէ պէսի, թաղէսիլն եաղըլմաղ էլդէմիլէթի իլին տիր » տէյէն Ահարոն վարդապետ օլունուր :

Ահարոն վարդապետին պու հալլէրի տուլուլուրտա, Հօլանեան վարդապետ հուզուրունա ճէլլ իլէ, « վարդապետ Լըմէնի օլաճաղտան իլթէ Գումգաղու, Եօյ պու հալլէրտէ պուլունաճաղտան Ս. Յալթը խաթախանէսի եաղըն տըր » տէմիլ տիր :

Ահարոն վարդապետ պու թէհտիտի տուլուլուր կիպի, Գումգաղու վէ Ս. Յալթուան ուղաղտա պուլունաղ իւլլէր Պէյդօղա գատար սիլիլի վէրմիլ . հալ պու քի, Ս. Յոհան Ոսկեբերան քիլիսէսիլն հալլէրտէ հայրարա վէրիլտիլն տուլուլուր պիլլէ, սուրըլու Ս. Յոհան Ոսկեբերանտա ալմըլ տըր :

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԻ, ՄԷ

Տաճկական առածը կըսէ « չէյթմանըն մօմու եաթարէա գատար եանար » :

Մերսուն տարիէ ի վեր Հասունի ձեռքով պապական բրօքական տային լարած որդայթը այս կիրակի օր հալըլալ : Ամեն բան աւանդական մեծ նախանձախնդրութեամբ իր նախկին վիճակը վերադառնալու առաջին բայց ամենահաստատ քայլն առնուեցաւ ,

Պապականը « գուր պապը ձեղ գըլու ճանեցէր և ձեր հայկական եկեղեցին անարատ պահեցէր » ըսելով մտած էին հայոց իարախը , և հետզհետէ առաջ երթալով ալ ժամանակն է , ըսին , հայութիւնը չնկըլու և հայերն լատինացիներ , բայց հայկական բնութեմը բաւական եղաւ իրենց իմացնելու թէ , հայը անմարտելի տարերք մ'է , հայը կրնա բերանդ առնել , ծածկել , կըլէլ , և կարծել թէ՛ կը մարտէ . բայց կը խաբուի , վասն զի նա քու աղիքը փարատելով ետ կը դառնայ , թէպէտ ինքը քիչ մը կը հոգիի , բայց քիչ ալ այնքան կը չարաբէ որ կը պարտաւորի ըսիլիներուն աղաչել « ահ , սա հայուն ձեռքէն զիս աղատէ » աղաղակելով :

Պապին տուիլ լու էր չունենալ իր մէջ հայ ժողովուրդ մը , քան թէ ունենալ և հաւայալ օրինակ տալ ըսողը արեւելեան քաթօլիկաց , զորս մարտելիլ տըրի վերջերս պապը :

Վարձաւոր մեղքիթներուն ըսաւ , և հարաւ իսկ հայերուն պիտի ըսէ պապը , ըսաւ Մանդուկէ անցեալները , արդ մենք ալ կըսենք , շարունակէն հայերն ըսին պապին , շարունակէն ևս . պիտի ըսեն միւս արեւելեան քաթօլիկը :

Արեւելեան Պաթօլիկներու մէջ փառք Հայութեան որ հայերն եղան առաջին շարժող ժողովուրդը , հայերն եղան պապականութեան ծանր և անտանելի չղթային կոտորելու կերպին օրինակը տուող ժողովուրդը և հայերն եղան պապականութեան քարայրալիլտին առաջին և սուր փուշն , և ամենէն աւելին Հայերն եղան պատճառ որ Բ. Պապը օր չանցած իր քաղաքականութիւնը յայտնեց Պապին արեւելեան Պաթօլիկ ազգաց մասին ընդիւր ազգախորժան որոշմանց և ըրած ստիպմանց դէմ :

Մերիկ Պաթօլիկ հայերուն Հասունի անունը չը յիշատակէր քաղաքական յանցանք մ'էր , այսօր կանոնաւոր եկեղեցի մը ունին ուր Հասունի անունը չը յիշուիր . երբէկ տեղութիւնը Հասունը պատրիարք կը ճանչնէր կըսէր , այսօր Հասունը ալ պատրիարք չը ճանչնու առաջին նախաշաղկը կը յայտնէ :

Ուր մնացին Հաճմանեան Հայերն անել ճամբու մէջ գուշակողները . ո՞վ մնաց հիմայ անել ճամբու մէջ , Պապը , Հասունը թէ՛ Հաճմանը գէպ ի արեւելք առնել երազած և սկսած էր իբր երանելի ճամբայ . բայց փառք Օգոստ . Վայսեր կառավարութեան և մանաւանդ Բ. Ալի բաշային որ անմիջապէս « կեցիր քու տեղը » ըսաւ Պապին : Պապը եթէ բան չունի , թող արեւելեան կաթօլիկոսաց ոտորագրութիւնն առնէ ըսնի . իսկ ապա ըստ որում ժողովուրդ մը մանաւանդ հայ ժողովուրդ մը կայ , այդ ստորագրութիւնները պարտաւորութիւն են հիւսիսեան հայութեան հանդէպ : Պապը եթէ բան չունի , թող արեւելեան կաթօլիկոսաց ոտորագրութիւնն առնէ ըսնի . իսկ ապա ըստ որում ժողովուրդ մը մանաւանդ հայ ժողովուրդ մը կայ , այդ ստորագրութիւնները պարտաւորութիւն են հիւսիսեան հայութեան հանդէպ :

ՄԱՆՆԱԶԵ ԷՆԸ .

Քաղաքական ժողովին ընտրութիւնն աւարտած է , որոյ անդամք են :

Միւնիլեան Յակոբ Էֆէնտի	
Նորատուրկեան Յակոբ Էֆէնտի	
Սպրո Սահակ	»
Տօք . Ռաֆայէլեան	»
Նուստիեան Տիգրան	»
Միւնիլեան Պետրոս	»

Այսին պէս . անորոյ վէճիկն իբրեւ լեւոնտէլ . փնտրէր . (ՏԵՒ 123 .)

Անցեալները ուրախութեամբ լսեցինք մեր Ազգին մէջն ալ խօսարաններու կարեւորութիւնը զգածուելով քանի մը թաղերու սիլքնաւորութիւն ընելը , այս մասին իմ խորին շնորհակալութիւնս հրատարակուի կը մատուցանեմ Մեծ . Սա մաթիաւոց , որ առաջին հեղինակ եղան առանկ ազգօգուտ ձեռնար :

Կաթիւն մը , բայց կուզեմ որ այս մասին ալ քանի մը խօսք գրուցեմ :

Խօսարաններու պաշտօնը մենք սա դիտենք որ տեղական կարծեաց միութիւնը կը դրակայնէ . շատ լաւ , բայց ետ դժբաղդարար քանի մը այնպիսի խօսարաններու ներկայ գտնուեցայ որ իրենց ձեռնհասութեան վեր խնդիրներու վրայ կը վիճաբանէին . . . : Նւ այն ալ ինչպէս , մէկ նիստին , երկու երեք խնդիր առաջարկուելով և մի և նոյն խնդրոյ վրայ յատկաւոր վիճաբանութիւններ ընելով բնականաբար տուոր հետեւեանք անորոշ դադարներ կարողութե , ասով ոչ միայն դադարաւոր միութիւն չի դոյաւնար , այլ խօսարաններու վարկին կը դաշինք :

Խօսարանները դժբաղդարար մեզի համար տակաւին չունին այնչեղ շանակութիւնը , ինչ որ ունի ըստ ինքեան , ինչ որ ունին առ լուսաւորեալ ազգ . մենք ալ քանի որ անոնց հետեւելու արամաղըութեան մէջ կը գտնուինք , պէտք է որ սկսած գործերուն մէջ հաստատամիտ ըլլանք , ապա թէ ոչ անոնց պատուին և նշանակութեանը արատ չը բերելու համար առաջուց չսլքանին :

Մերոսի մէջ ինչպէս ըսինք , խօսարանները որ և է խնդրոյ մը վերայ հասարակաց կարծեաց միութիւնը կը գոյացնեն , հետեւաբար կառավարութեանց պաշտօններութեանց վրայ մեծ ազդեցութիւն ունին . այսպէս ալ պէտք է որ մեր խօսարաններուն վիճակով ժամանակին մօտան ըլլալ կարծեալ բուն ողին հասկնանք և ըստ այնմ գործենք , որպէս զի ազգային վարչութեան վրայ խօսարանները ազդեցութիւն ունենան : Աւերորդ է հոս ըսել թէ՛ մեր Ազգը լարաններու ալ որչափ պէտք ունի :

Պանք գաղտնիներու ցաւալի վիճակին :

Հիմախուս հայերն ու մայրերն (քիչ բացառութեամբ) այնպէս կը կարծեն որ իրենց զաւակներն դպրոց կը գրկեն նէ , հոն ըսկ պատապարտուելու համար կը գրկեն . ասի սխալ է և չարաչար սխալ . , տղայք միայն պատապարտուելու համար գաղտնի չեն երթար , այլ ուսմանը սովորու և կրթուելու համար , հետեւաբար ամեն անոնք , որ այսօր իրենց զաւակին կրթութեանը համար կարողութիւն ունենալով չարաթը քանի մը դահեկան վրձարելու կը վարանին , անոնք որ իրենց զաւակին դատարարութեանը բնաւ հոգ չեն տանիր , անոնք կըսեմ վերջապէս , որ իրենց անմեղ որդի կաց կրթութիւնը աւերորդ բան մը ըլլալ կարծեալ զանոնք թէ նիւթալիս և թէ բարոյապէս կապաննեն , վաղը իրենց զաւակները հաղար անէ՛ք պիտի կարգան իրենց գերեզմանին դուռը և կամ ալեւոր հաստկնուն մէջ :

Ձի մոռնանք իդական սեւին դատարարութեան ծայրայեղ կարեւորութիւնը . այսօրուքն գեղեցիկ սեւին դաշակին մէջ լոյս և կը թուլթիւն ցանկնք , որպէս զի ապագային ուշիւ և բանիւրուն մայրեր հնձենք :

Այսօրուքն կրթեալ և բանիւ

